

Uitgave Nr. 5

Jeroen WALSCHAERTS

**GROOT-ZEMSTSE SOLDATEN
VAN 'DEN GROOTEN
OORLOG'
1914-1918**

Jeroen Walschaerts

Wettelijk depotnummer : D/2018/14.433/02

Inhoud

Voorwoord gemeente Zemst	3
Voorwoord	4
Inleiding	5
Mobilisatie	8
Organisatie Belgisch leger	10
Demografie Groot-Zemstse soldaten	13
De Duitse inval	14
De verdediging van Luik	15
Slag der Zilveren helmen	22
De terugtocht naar Antwerpen	24
De opmars door Wallonië en val van Namen	25
De strijd rondom Antwerpen	35
De val van Antwerpen en de Belgische terugtocht naar de IJzer	40
Slag aan de IJzer	58
De IJzer als ‘werk’front	61
Vrijwillige indiensttreders te Frankrijk en Groot-Brittannië	83
De speciale contingenten – dienstplichtigen 1915-1918	89
Het dagelijks leven aan het front	97
Het Bevrijdingsoffensief	99
Soldaten met een volledige frontdienst	101
De bezetting van het Duitse Rijnland	114
Groot-Zemstse soldaten geboren in één van de gemeenten	115
Groot-Zemstse soldaten komen inwonen (voor 1914) in één van de gemeenten	120
Onze ‘Onbekende soldaten’	121
Groot-Zemstse soldaten komen inwonen (na 1914) in één van de gemeenten	122
Bronnen	125

Exact 100 jaar geleden woedde een oorlog. Deze oorlog zou 4 jaar lang grote delen van de wereld in zijn greep houden en kreeg dan ook de trieste eer om als eerste echte 'wereldoorlog' bestempeld te worden. In 1918 kwam er een eind aan de Eerste Wereldoorlog, maar de impact op het wereldtoneel laat zich tot op de dag van vandaag voelen. Een oorlog is dan ook iets wat nooit vergeten mag worden. Niet omdat we zo graag aan deze gewelddadige tijden worden herinnerd, maar omdat we er lessen uit te leren hebben, omdat we moeten en mogen blijven beseffen dat er geen winnaars zijn in zo'n verhaal. Want hoewel we steeds over een wereldoorlog spreken, is het de bevolking, de kleine man, de soldaat die voor zijn vaderland vecht en de burger die zijn familie en bezit probeert te beschermen, die de verwoestende impact van zo'n conflict voelt. De geschiedschrijving over WOI focust vaak op de grote politieke en militair-strategische ontwikkelingen en verliest daarbij soms het lokale, persoonlijke verhaal uit het oog. Gelukkig leeft bij veel huidige historici en heemkundigen een grote interesse voor microgeschiedenis, waardoor deze relatieve leemte steeds meer opgevuld geraakt.

Iemand die dit voor Zemst al jaren doet is Jeroen Walschaerts, een jonge schrijver uit Eppegem. Na onder meer reeds over Soltau geschreven te hebben, brengt hij nu het verhaal van de soldaten uit Zemst die meevochten in de Eerste Wereldoorlog. Hij combineert hierbij mooi het grote militaire verhaal met het persoonlijke verhaal van de soldaten. Dit leeft immers nog steeds voort in de families van de nabestaanden.

Omdat het zo belangrijk om deze verhalen te vertellen en te blijven vertellen, om ze niet in de vergetelheid te laten verdwalen bood de gemeente haar bescheiden financiële, maar vooral morele steun aan de uitgave van dit onderzoeksproject. Het is zeer belangrijk dit soort van lokale geschiedschrijving te steunen en te honoreren. We zijn dan ook trots te zien hoe dit toch heeft geleid tot een livijge uitgave.

De steun die de gemeente voor dit soort werken geeft kadert ook in een breder beleid waarmee het college het erfgoed in onze gemeente wil beschermen en in de kijker zetten. Respect voor ons erfgoed en begrip voor de lokale waargebeurde historiek, bepalen immers mee onze blik op de toekomst. Trots zijn we op het verleden, het heden en de toekomst van onze lokale helden in Zemst.

Momenteel is er in Zemst veel aandacht voor erfgoed. Een goede samenwerking tussen verschillende erfgoedpartners maakt intussen dat ook een uitwisseling van informatie, een bronnenonderzoek en veel info goed en steeds beter bereikbaar wordt. De gemeente moedigt dan ook aan dat alle liefhebbers van erfgoed en historiek hun krachten bundelen en kennis samenbrengen tot projecten en stukken die voor de toekomst nuttig zijn voor elkeen die zich wilt verdiepen. Zo vermelden wij graag de goede partnerschappen met de andere heemkundige instanties zoals onder meer heemkundige kring De Semse, die al jaren ijverig onderzoek doet naar de lokale Zemstse geschiedenis. Verder zijn er ook de oudstrijdersverenigingen in Zemst die van 100 jaar wapenstilstand in Zemst een prachtig herdenkingsmoment zullen maken.

Om af te sluiten moedigen we elkeen aan die een ernstig verhaal te vertellen heeft zich te documenteren en een mooi werkstuk te schrijven. Met respect tekenen wij ook hierbij voor veel leesplezier.

Veerle Geerinckx
Schepen van erfgoed

Bart Coopman
burgemeester

Gedurende de herdenkingsjaren is er veel geschreven over onze Belgische militairen in de Eerste Wereldoorlog. Deze soldaten worden de dag van vandaag, met recht, nog altijd geëerd. Maar wat met de soldaten uit onze eigen gemeenten? Ook zij verdienen dezelfde eer.

Oud-strijdersvlag Eppegem - Collectie De Semse

Met deze publicatie heb ik een deel van onze lokale geschiedenis proberen te ontdekken. Door middel van vele opzoekingen, ben ik in staat geweest om een groot aantal soldaten terug te vinden. Hun geschiedenis heb ik verwerkt in deze publicatie.

Voor deze publicatie heb ik een onderscheid moeten maken. De term 'Groot-Zemstse soldaten' kan veel betekenen. Daarom heb ik besloten om mijn onderzoek in twee categorieën op te delen. De mannen die in Groot-Zemst geboren zijn en de mannen die voor de oorlog in Eppegem zijn komen wonen. Natuurlijk kan het onderzoek nog verder uitgebreid worden. Dit heb ik we bewust niet gedaan om toch een degelijk overzicht te kunnen behouden. Ze worden wel vermeld in de publicatie.

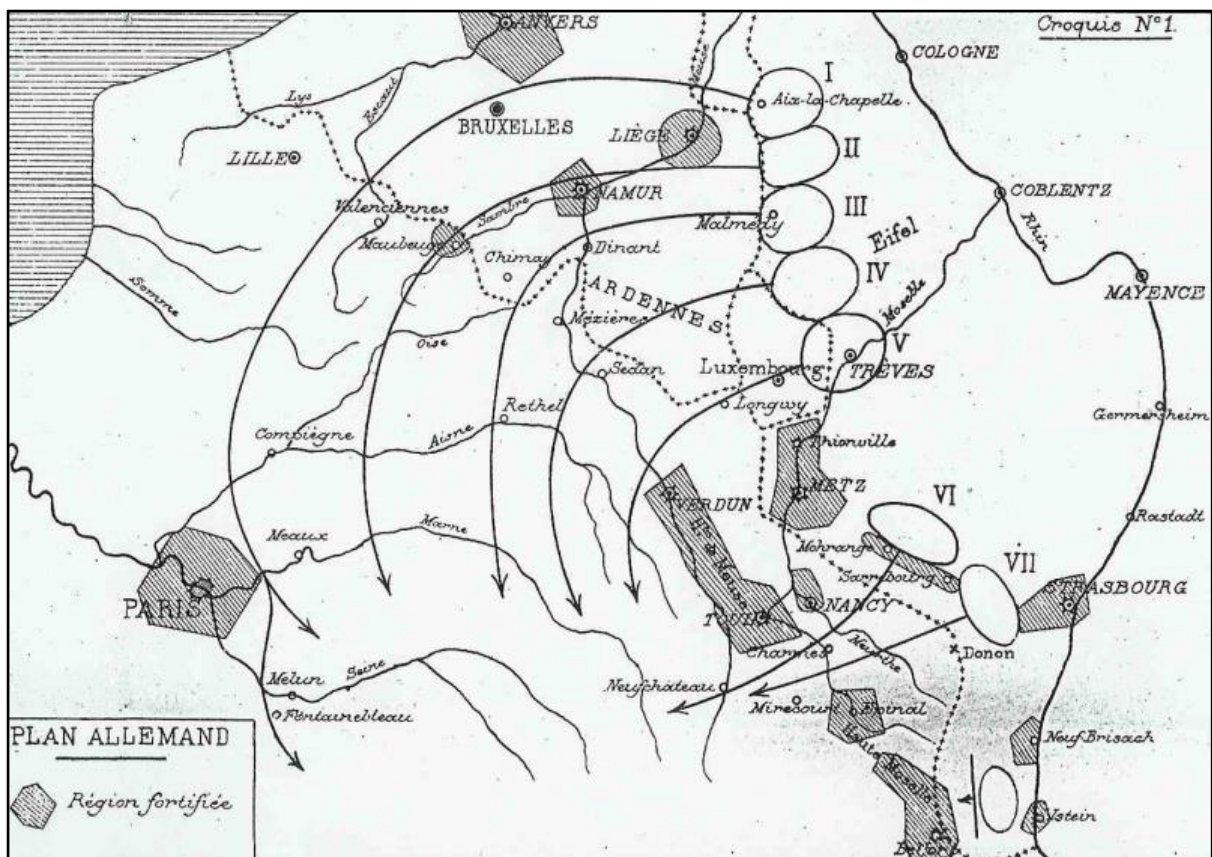
Dit schrijven is voor alle duidelijkheid geen volledig naslagwerk, het kan nog altijd zijn dat er Groot-Zemstse soldaten zijn waarvan we op dit moment geen weet hebben.

Oud-strijders van de gemeente Eppegem – Collectie Archief Zemst

Na de verpletterende nederlaag van Frankrijk (1871) in het conflict met de Noord-Duitse Bond, onder leiding van Pruisen (Duitsland voor de eenmaking), besepte de Belgische bevolking en haar overheid dat de door de buurlanden gewaarborgde neutraliteit niet veel waard zou zijn bij het uitbreken van een internationaal conflict. In 1904 lekten er Duitse aanvalsplannen **(1)** uit om Frankrijk door België aan te vallen. Als tegenreactie keurde de Belgische overheid een aantal militaire hervormingen goed : De persoonlijke dienstplicht en later de algemene dienstplicht, alsook het renoveren van de verouderde

forten. Alleen kwamen deze hervormingen bij het uitbreken van de oorlog te laat. De Fransen hadden inmiddels veel geleerd uit het conflict van 1871. Het eens zo machtige rijk zou een alliantieverdrag ondertekenen met Groot-Brittannië (voor een lange tijd de gezworen vijand) en Rusland. Duitsland, één van de jongste naties in Europa, voorzag het gevaar van deze allianties (zeker met Rusland), waardoor Duitsland ingesloten zat. Niet veel later sloten de Duitsers een pact met het toenmalig Ottomaanse Rijk (Turkije) en Oostenrijk-Hongarije, twee grote naties in het Europa van 1914.

Het Duitse aanvalsplan – Boek 'La Belgique et la guerre'

(1) De bedoeling was om door België en Luxemburg op te rukken naar Frankrijk, waar de havens bezet dienden te worden. Hierdoor zou militaire steun vanuit Groot-Brittannië niet meer mogelijk zijn en kon men ongehinderd oprukken naar Parijs. Volgens het plan zou de veldtocht niet langer mogen duren dan 42 dagen, waarna dezelfde troepen ingezet zouden kunnen worden aan het Oostfront.

De spanning liep hoog op. elke rede was voldoende om de oorlog te verklaren. Op 28 juni 1914 vonden de Europese landen de perfecte reden om oorlog te voeren. De Oostenrijks-Hongaarse aartshertog Frans Ferdinand (bondgenoot van Duitsland) werd in Sarajevo (hoofdstad van Servië en bondgenoot van Rusland) vermoord door Gavrilo Princip. Na enkele dagen trokken de Oostenrijks-Hongaarse troepen het grondgebied van Servië binnen. Eenmaal de grens met Servië overgestoken traden alle voorafgesloten allianties in werking. Wat

eigenlijk een buurstatenconflict was zou leiden tot de Eerste Wereldoorlog.

Nu dat het conflict een feit was, was de vraag of de Belgische neutraliteit bewaard zou blijven. Op 2 augustus 1914 stuurde de Duitse overheid een ultimatum aan de Belgische regering. De Duitsers eisten een ongehinderde doorgang door het neutrale België. Koning Albert, neef van de Duitse Keizer Wilhelm II, wees het verzoek af. Op 4 augustus 1914 trokken Duitse troepen de grens van over. België was voor het eerst in een internationaal conflict betrokken.

Uitrusting Liniesoldaat – Website Defensie

Uitrusting voor alle eenheden in 1915 – Website Defensie

Uitrusting Jagers te Voet – Forum Eerste Wereldoorlog

Uitrusting Grenadiers – Forum Eerste Wereldoorlog

Uitrusting Karabiniers – Forum Eerste Wereldoorlog

Bij de uitbraak van de Eerste Wereldoorlog op 4 augustus 1914 was het Belgische leger het minst voorbereid op een oorlog. Dit kwam door de terughoudendheid van de regering die sterk bleef geloven in de neutraliteit die ons werd opgelegd door de grote Europese mogendheden bij onze Onafhankelijkheidsstrijd in 1830-1831. Hierdoor richtten ze hun aandacht op de binnenlandse problemen en minder op wat er zich in het buitenland afspeelde. Toen in 1904 Duitse aanvalsplannen uitlekten stonden de koning en de legerleiding er op om de militaire inspanning te verhogen.

Ons land beschikte in het begin van de 20ste eeuw niet over een reguliere dienst voor het leger. We hadden een lotelingensysteem. Wie op het gemeentehuis een laag lotje trok, moest een paar maanden later voor de militieraad verschijnen om gekeurd te worden voor zijn legerdienst. Wie echter geen zin had om in dienst te gaan, kon een plaatsvervanger zoeken die tegen betaling of een andere wederdienst zijn militaire dienst wou overnemen. Diegene die een hoog cijfer lootte, had meer geluk en mocht terug naar huis.

Dit systeem kon koning Leopold II echter niet bekoren omdat hij stilaan enkele gevaarlijke gebeurtenissen begon op te merken in het politiek onrustige Europese landschap (groeierende getalsterkte buitenlandse leger). Hierbij drong hij aan om de forten van Luik en Namen te versterken tegen eventuele bedreigingen vanuit Frankrijk of Duitsland. De forten van Luik, Namen en Antwerpen waren zo gepositioneerd dat België gewapend was tegen een inval vanuit Duitsland, Frankrijk en Engeland. Dit was voor de koning echter niet voldoende. Zijn doelstelling was om het Belgisch leger verder uit te bouwen door middel van een persoonlijke dienstplicht. Deze wet werd in 1909 goedgekeurd. Hierdoor verdwijnt het lotelingensysteem en wordt het vervangen door de persoonlijke dienstplicht van één zoon per gezin. Ook werd de dienstperiode aangepast. De infanterie had

een dienstperiode van 15 maanden, de artillerie 21 maanden en de cavalerie 24 maanden. Door deze maatregelen zou het Belgisch leger pas in de jaren '20 over een leger van meer dan 300.000 manschappen beschikken. Nadat de oorlogsdreiging in 1913 zeer concreet werd, besloot de Belgische regering om de algemene dienstplicht in te voeren.

Al deze maatregelen werden echter te laat ondernomen waardoor het Belgisch leger in 1914 maar uit 15 klassen kon worden samengesteld, 11 klassen door het lotelingensysteem (dat op 2 augustus zelfs moest aangevuld worden met vrijwilligers doordat velen niet kwamen opdagen), 3 klassen door de persoonlijke dienstplicht (1 kind per gezin) en 1 klasse van de algemene dienstplicht.

Het Belgisch leger werd opgesplitst in een veldleger (mobiele eenheden) en een vestingsleger (verdediging van de fortengordels). Het veldleger bestond uit de 8 jongste klassen (1906-1913), een 117.000 manschappen. Het vestingsleger telde 65.000 soldaten bestaande uit de 7 oudste klassen (1899-1905). Het uiteindelijke effectief van het Belgisch leger aan de vooravond van 4 augustus 1914 zou 190.000 manschappen bedragen. Omdat België zich aan zijn neutraliteitspolitiek moest houden mochten ze niet rechtstreeks van vredesvoet op algemene mobilisatie overschakelen. Dit zou een schending betekenen van de neutraliteitspolitiek die ons door de Europese mogendheden werden opgelegd. Daarom kwam de Belgische regering met een alternatief. Op 29 juli 1914 schakelde België over van vredesvoet naar versterkte vredesvoet. Hierdoor werden de klassen van 1910 tot 1912/1913 opgeroepen. Twee dagen later werd de algemene mobilisatie afgekondigd (omdat de plannen van Duitsland een aanval door België bevatten). Dit waren de klassen van 1901 tot en met 1909. Vier dagen na de versterkte vredesvoet werden de oudste klassen van 1899 en 1900 opgeroepen. Alsook werd nog vlug de onvolledige lichting

van 1914 opgeroepen.

Begin maart 1915 werd een decreet uitgevaardigd waarin stond dat alle mannen die nog niet onder de wapens geroepen waren, met een leeftijd tussen 18 en 25 jaar,

en die zich nog in het vrije gedeelte van België, Frankrijk of in Engeland bevonden, zich moesten aanmelden voor het leger. In 1916 werd dezelfde strategie toegepast met een kleine aanpassing. Nu moesten alle Belgische mannen tussen 18 en 40 jaar die zich in een geallieerd of neutraal land bevonden, verplicht dienst nemen.